

Fe i Raó en Agustí, Anselm i Tomàs

Sant Agustí

Influït per la teoria de l'ànima de Plató i pel neoplatonisme de Plotí, tracta de reconciliar el platonisme i el cristianisme. Combina la fe i la raó: s'ha d'entendre per creure. La raonabilitat de la fe la enforteix.

Per a Agustí tenim com una mena de coneixement innat de Déu a dins nostre. L'ànima humana que és memòria, intel·ligència i voluntat, representa també la triple imatge del Creador. La fe és una adhesió de l'ànima a Déu que ens fa capir els primers principis i ens posa en possessió de la veritat. Per tant, la fe no arriba per l'experiència dels sentits sinó per una reflexió interior. La fe en coses invisibles no és, però, irracional, forma part d'una manera raonable i necessària de la vida humana. De la mateixa manera que per reflexió creiem en coses que no percebem (en la benevolència d'un amic, per exemple), també per reflexió creiem en Déu. Agustí arriba a dir que l'esperit humà no pot prescindir de Déu a menys que hom vulgui viure com una bèstia.

La saviesa s'adquireix mitjançant la participació en la llum divina, que parla a l'interior de l'ànima de l'home. D'aquí que Déu sigui *intimio intimo meo* ('més íntim que la meua intimitat'). La fe, l'adhesió de l'ànima, per sobre de la intel·ligència, no s'oposa a la raó.

Però Sant Agustí, la salvació només depèn de la gràcia de Déu (*teoria de la predestinació*). El sentit més alt de la nostra llibertat no és el de triar entre el bé i el mal, sinó el d'adherir-se a l'acció de Déu en nosaltres.

Sant Agustí inspirà la Reforma protestant (Luter havia estat monjo agustí) i els jansenisme (Pascal).

San Anselm

És un dels pares de la filosofia escolàstica. De Plató pren la idea que algú que coneix la veritat coneix Déu.

Va prendre part en el debat sobre la relació entre fe i raó, i proposa una solució semblant a la de Sant Agustí: la fe busca l'entesa, però la intel·ligència necessita de la fe. Fe i raó són inseparables. Se li atribueix la primera formulació de l'*argument ontològic* sobre l'existència de Déu, que va ser adoptat per Descartes i criticat per Kant.

Després de definir Déu com a "Ésser tal que només res més gran [perfecte] que Ell no es pot concebre", Anselm afirma que si es diu que Déu no existeix, qui ho nega es contradia internament. ¿Per què? Doncs perquè qui nega l'existència de Déu entén el concepte de Déu ("summa perfecció") i en la mateixa idea de "perfecció" s'hi inclou l'existència. És a dir cada cop que diem que "Déu és perfecte" estem dient també que "Déu existeix" perquè la idea de perfecció inclou la d'existència.

Per tant, en negar l'existència de Déu tal com es defineix, es reconeix implícitament la seva existència, i per tant qui fa això es contradia a si mateix, és "tonto" ("insipiens" en llatí; "el que no sap").

Anselm conclou que és raonable creure en Déu i que la fe i la raó són compatibles.

Kant va rebatre l'argument dient que no és incompatible que alguna cosa sigui perfecta en tant que idea i que, en canvi, no existeixi en la realitat. Amb deu monedes imaginàries, per molt que fossin "perfectes en tant que idea", no podríem comprar res que fos real.

Tomàs d'Aquino

El Tomisme al segle XIX es va convertir en la doctrina oficial de l'Església i això li ha portat un cert desprestigi al món contemporani, però és interessant en tant que recull la concepció aristotèlica i la cristianitza.

Per tal de conciliar les contradiccions entre la filosofia aristotèlica i la doctrina cristiana, Tomàs separa la veritat de les veritats de la raó de les veritats de la fe. A les veritats de la raó s'hi arriba només per la ciència, però davant les veritats de la fe, la raó és impotent. La fe és una adhesió incondicional a la Paraula de Déu. No obstant això, la filosofia ha de seguir sent la serventa de la teologia, perquè la teologia està més a prop de l'Absolut que és Déu, mentre la filosofia pertany a la raó humana.

Recull una idea que ja estava al món jueu sobre els quatre sentits en què hom pot interpretar l'escriptura: literal, al·lusiú, al·legòric (com a material de recerca) i místic. Així, Tomàs d'Aquino reconeix una certa autonomia de la raó pel que fa a les realitats de l'experiència i el raonament.

Déu està arreu en la filosofia tomista: metafísicament és el primer motor de l'univers, la causa de les causes. I moralment és el principi i el fi de la vida humana.

Déu en Tomàs d'Aquino s'identifica amb l'Ésser ("ens", en llatí) i no només amb el "bonum" com defensava Agustí d'Hipona, per exemple.

Tomàs nega que tinguéssim cap idea innata de Déu: descobrim Déu a través del món ("a posteriori") i no pas a partir del seu concepte ("a priori", tal com havien defensat Agustí i Anselm).

La "prova" més coneguda de l'existència de Déu en Tomàs d'Aquino són les "cinc vies" ("*quinquae viae*") que desenvolupà al llibre *Summa Teològica* (1ª part, qüestió 2ª, article: «Déu existeix ?»). Podem conèixer Déu pel que anomena: "la llum natural de la raó", és a dir, quan apliquem el principi de causalitat a les coses. Si considerem que el món funciona amb un ordre admirable de fins i mitjans, li sembla que cal concloure que hi ha d'haver necessàriament una causa última, que és Déu.

Suposant que acceptéssim la causalitat com a necessària, bandejant l'atzar, això, però no resoldria la qüestió de l'existència de Déu. El problema és que si es defineix Déu com a "causa primera" això no implica necessàriament que aquesta suposada "causa primera" sigui un ésser conscient dotat de raó.